

nes og medlemstallet voksede
ranset tilbageslaget i 1929 til et
antal af ca. 340.000 i 1932; af
disse var over 60 % ikke poli-
tisk organiserede, og KPD fik en
ikke ubetydelig tilvækst i sit
medlemstal herfra. RH var kun
en af flere hjælpeorganisationer;
dens funktion var at yde rets-
hjælp og at bakke op om de
dømte og deres familier – orga-
nisationen opretholdt således to
børnehjem – for at de anklagede
og dømte ikke skulle være hen-
vist til de statslige myndigheders
nåde og barmhjertighed. Den an-
den store hjælpeorganisation var
Internationale Arbeiter Hilfe
(IAH), som blev ledet af Willi
Münzenberg. Det var oprindelig
en organisation, som skulle hjæl-
pe de hungersnødramte i Sovjet-
unionen, men senere fik yderli-
gere opgaver, f.eks. strejkeun-
derstøttelse og herunder bespis-
ning af de strejkende og deres
familier. IAH var en del af den
såkaldte Münzenberg-koncern,
der udgav aviser, f.eks. AIZ,
havde bogforlag og bogklub,
sørgede for distribution af sovje-
tiske film og satte en egenpro-
duktion af film i gang osv. RH
stod i skyggen af IAH – især har
den senere historieskrivning

negligeret RH. Det er der nu ret-
tet op på med Brauns omfattende
analyse, der bygger på en om-
hyggelig undersøgelse. Den bli-
ver bl.a. suppleret af en undersø-
gelse af de sagførere, der arbej-
dede i og med RH (Heinz-Jürgen
Schneider m.fl.: Politische Straf-
verteidiger in der Weimarer Re-
publik – Geschichte und Biogra-
fien, Bonn 2002).

Helt nyt er imidlertid kapitlet
om den illegale modstandskamp
mod nazismen efter 1933. Arbej-
det kunne videreføres i meget
beskedent omfang, enkelte ste-
der lykkedes det at smugle sig
ind i de nazistiske velfærdsorga-
nisationer (NS-Volkswohlfahrt)
og give hjælp til politiske fan-
gers familier. En international
kampagne for at redde den unge
mor og student Lilo Herrmann
blev sat i gang og fik også en vis
breddevirkning, men mislykke-
des i sidste instans, Lilo Herr-
mann blev den første kvinde og
mor i nazi-Tyskland, der blev
henrettet. Efter 1937/38 kan der
konstateres en generel nedgang i
modstandskampen. Det skyldtes
især, at det var lykkedes Gestapo
at optræve de fleste modstands-
grupper og i måske endnu højere
grad, at det tilsyneladende var

lykkedes Hitler-regeringen at
gennemføre et økonomisk gen-
rejsningsprogram, som medførte,
at den største arbejdsløshed var
forsvundet. RH-organisationen
var forsvundet, enkelte grupper
eksisterede endnu uafhængigt af
hinanden, men kunne ikke re-
kruttere nye medlemmer og hel-
ler ikke mere komme ud med en
politisk agitation. Det hjalp hel-
ler ikke noget, at organisationen
i emigrationen antog et nyt navn,
Deutsche Volkshilfe; forfølgel-
serne i Sovjetunionen nærmest
smadrede organisationsapparatet
i emigrationen.

Brauns konklusion er, at RH
til trods for mange fejl, var med-
virkende til at styrke solidarite-
ten i arbejderklassen og dermed
yde et vigtigt bidrag i hverdags-
livet – og specielt blandt kvinder
– til arbejderklassens emancipa-
tion. Det konkluderer han på
baggrund af en vel gennemført
undersøgelse og et omfattende
litteraturkendskab. Bogen giver
bl.a. pga. sine mange illustratio-
ner et godt indblik i samtidens
agitationsformer, de er vigtige
brikker i præsentationen af kil-
dematerialet.

Gerd Callesen

ces og medlemstallet voksede uanset tilbageslaget i 1929 til et antal af ca. 340.000 i 1932; af disse var over 60 % ikke politisk organiserede, og KPD fik en ikke ubetydelig tilvækst i sit medlemstal herfra. RH var kun en af flere hjælpeorganisationer; dens funktion var at yde retshjælp og at bakke op om de dømte og deres familier – organisationen opretholdt således to børnehjem – for at de anklagede og dømte ikke skulle være henvist til de statslige myndigheders nåde og barmhjertighed. Den anden store hjælpeorganisation var Internationale Arbeiter Hilfe (IAH), som blev ledet af Willi Münzenberg. Det var oprindelig en organisation, som skulle hjælpe de hungersnødrante i Sovjetunionen, men senere fik yderligere opgaver, f.eks. strejkeunderstøttelse og herunder bespisning af de strejkende og deres familier. IAH var en del af den såkaldte Münzenberg-koncern, der udgav aviser, f.eks. AIZ, havde bogforlag og bogklub, sørgede for distribution af sovjetiske film og satte en egenproduktion af film i gang osv. RH stod i skyggen af IAH – især har den senere historieskrivning

negligeret RH. Det er der nu rettet op på med Brauns omfattende analyse, der bygger på en omhyggelig undersøgelse. Den bliver bl.a. suppleret af en undersøgelse af de sagførere, der arbejdede i og med RH (Heinz-Jürgen Schneider m.fl.: Politische Strafverteidiger in der Weimarer Republik – Geschichte und Biografien, Bonn 2002).

Helt nyt er imidlertid kapitlet om den illegale modstandskamp mod nazismen efter 1933. Arbejdet kunne videreføres i meget beskedent omfang, enkelte steder lykkedes det at smugle sig ind i de nazistiske velfærdsorganisationer (NS-Volkswohlfahrt) og give hjælp til politiske fangers familier. En international kampagne for at redde den unge mor og student Lilo Herrmann blev sat i gang og fik også en vis breddevirkning, men mislykkedes i sidste instans, Lilo Herrmann blev den første kvinde og mor i nazi-Tyskland, der blev henrettet. Efter 1937/38 kan der konstateres en generel nedgang i modstandskampen. Det skyldtes især, at det var lykkedes Gestapo at optræfle de fleste modstandsgrupper og i måske endnu højere grad, at det tilsyneladende var

lykkedes Hitler-regeringen at gennemføre et økonomisk genrejsningsprogram, som medførte, at den største arbejdsløshed var forsvundet. RH-organisationen var forsvundet, enkelte grupper eksisterede endnu uafhængigt af hinanden, men kunne ikke rekruttere nye medlemmer og heller ikke mere komme ud med en politisk agitation. Det hjalp heller ikke noget, at organisationen i emigrationen antog et nyt navn, Deutsche Volkshilfe; forfølgelserne i Sovjetunionen nærmest smadrede organisationsapparatet i emigrationen.

Brauns konklusion er, at RH til trods for mange fejl, var medvirkende til at styrke solidariteten i arbejderklassen og dermed yde et vigtigt bidrag i hverdagslivet – og specielt blandt kvinder – til arbejderklassens emancipation. Det konkluderer han på baggrund af en vel gennemført undersøgelse og et omfattende litteraturkendskab. Bogen giver bl.a. pga. sine mange illustrationer et godt indblik i samtidens agitationsformer, de er vigtige brikker i præsentationen af kil-dematerialet.

Gerd Callesen